

1. Sihtasutus Eesti Kunstimuuseum hõlmab viit muuseumi: peale Kadrioru kunstimuuseumi, Kumu ja Mikkeli muuseumi on veel kaks. Millised?

Vihjeks pilt ja Myra peapiiskop.

2. Küsime Kaspia poolendeemilist kalaliiki (*Rutilus caspicus*). Eristatakse mitut asurkonda: põhja-kaspia, kagu-kaspia, aserbaidžaaani ja turkmeeni ..., aga teda on käsitletud ka ühe meil levinud liigi alamliigina. Kasv kuni 30 cm ja enamgi.

3. 2018. aastal avati USAs Alabamas esimene selleteemaline mälupaik, mille keskmee moodustavad 805 isikunimedega terastahukat, mis tähistavad neid USA maakondi, kus on kõnealust asja dokumenteerit. Kellele on see mälestuspaik pühendet?

4. Tegu on 17. sajandi Jaapanist pärit keraamikastiili ja samanimeliste toodetega, mida Jaapanis kasutatakse teetseremooniatel. Sama nime kannab üks Harjumaa järv, mille ääres asub pildil olev hiidrahn. Kuidas seda madalkuumuskeraamika põletusviisi nimetatakse?

5. Kellele (1949–1986) on pühendet 27. novembril 2019 emiteerit 15-eurone münt? Mehe kodulinnas on ka tema monument, mida pildil musutab James Hetfield.

Õige riigi eest 1 punkt.

6. Kes on pildil? 2016. aastal sai Goldmani auhinna ehk nn keskkonna-Nobeli. Nime eest 2, päritolumaa ja ametikoha eest 1 punkt.

7. 1894–1976 elanud mees, kes mõjutas tugevasti finantsmaailma ja selle suurkujusid, näiteks Warren Buffettit, Irwing Kahni jt. 1949 avaldas aktsiaturu piiblikse peetava teose, mis on tänini aktuaalne ja laialt kasutusel (müüdud üle miljoni eksemplari). Äripäevas ilmub sama pealkirjaga rubriik. Küsime meest ja teost.

8. 2014. aastal kasutusele võetud Iisraeli seeklite kupüüridel on kujutatud kaht meest ja kaht naist, kes kõik on ühe tegevusala esindajad (siinsetel pildidel Shaul Tchernichovsky ja Leah Goldberg). Mis alal on nad kuulsad? Võimalikult täpselt (nt mitte sportlased, vaid veepallurid).

9. Läti päritolu juhtiv avangardistlik propagandakunstnik ja fotograaf Soveti-Venemaal (1895–1938). Fotomontaaži pioneere, samuti mõjutas tugevasti tollast graafilist disaini. Mõistis varakult massikommunikatsiooni põhimõtteid ja mehhanisme ning arendas välja visuaalselt mõjuva agitpropi. Mullu oli Kumus.

10. Küsime Ameerika rokiskeenet, mis tekkis väikeses, 50 000 elanikuga California kõrbelinnas, kui noored bändid nagu Kyuss ja Yawning Man hakkasid korraldama linna lähedal kõrbes tunde ja päevi kestnud jämmet. Tugev psühhedeelse roki mõju, aga puhuti on tunda ka ladina muusikat ja bluusi. Skeene on tihedalt põimunud *stoner rock*'iga, ent need ei kattu siiski täiesti. Kuulsamad bändid on veel Queens of the Stone Age, Fu Manchu jm.

11. Mis spordialal esindas Jason Statham aastal 1990 Inglismaad Briti Rahvaste Ühenduse mängudel?

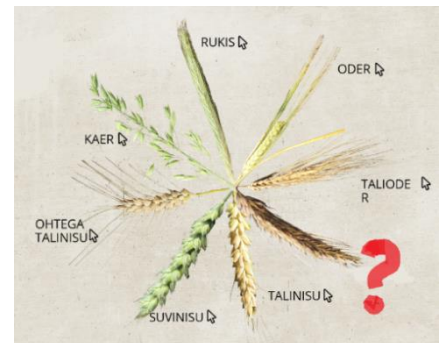
12. Teadupärast leiutasid USA relvajõud 1970. aastatel esimese globaalse positsioneerimise süsteemi ja 1978. aastal lasti orbiidile 24 esimest GPS-satelliiti. Aga USA ei olnud esimene, kes hakkas kasutama GPS-süsteemi tsiviilnavigatsioonis. Seda tegi küsitav riik 1994. aastal. Mõne aasta eest pidas Eesti jalgpallikoondis selle riigi satsiga sõprusmängu ja võitis mäekõrguselt 2 : 0. Mis riik?

13. Küsime kollase auto marki ja mudelit. Muil fotodel on ühe teise tootja, aga sama mudelinimega autod.

14. Mis vili on tähistet küsimärgiga? Esimesed hübriidid ristati juba 1875. aastal, kuid tänapäevased suurt saaki andvad sordid on aretet viimastel aastakümnetel.

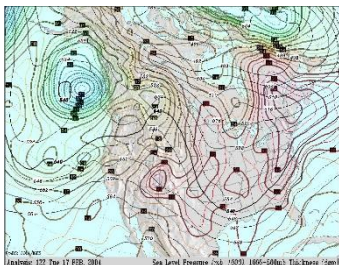
15. Eesti lähima (keelelises, mitte geograafilises mõttes) elus oleva idapoolse sugulaskeelega, mis ei ole läänemeresoome keel, on meil ligikaudu 300 ühise päritoluga tüve. Aga ainult üks sõna pärineb hilistest kontaktidest (1954. aasta) ja tavaliselt peetakse sedagi ekslikult Aaviku välminguks. Algupärane sõna tähendab 'ellu ärkama, elavnema, tekkima', eesti sõna aga 'taaselustama, uuesti kasutusele võtma'. Mis on see n-ö lähim kaugem sugulaskeel ja mis sõnast käib jutt?

16. Esialgu tähendas see üksnes Šveitsist pärit kuuma juustukastet. Talvel sulatati seistes pisut kõvaks tõmbunud juustutükid koos veiniga paksus *caquelon*'i nime kandvas savinõus pehmeks kastmeks. Nii sündinud juusturoog sai tuntuks terves maailmas. Mis roog?

17. Eesti riigitegelane (1873–1940), täitis üht ametikohta kogu esimese iseseisvusperioodi (täpsemalt aastail 1919–1940). Nimi ja amet.

18. Küsime Leedu ajaloolist piirkonda, mis on muust Leedust eraldet Kesk-Leedu madalikuga. Leedu keeles tähendabki madalikku, madalmaad. Kuni 1795. aastani moodustas Leedu, Vene ja ... Suurvürstiriigis eraldiseisva osa.

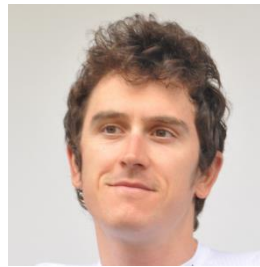

19. Uue Testamendi kolme esimest ehk Matteuse, Markuse ja Luuka evangeeliumi, mille sisu langeb suuresti kokku, nimetatakse ühe kreeka päritolu sõnaga, mis tõlkes tähendab „koos vaatlemist“, aga tänapäeval seostub sootuks teise valdkonnaga. Kuidas neid evangeeliume nimetatakse?

20. Küsime Böömi päritolu Austria heliloojat (1644–1704), kes oli ka üks oma aja silmapaistvamaid viulivirtuoose. 20. sajandil avastati tema muusika taas ning praegu mängitakse ja salvestatakse seda rohkesti. Aga veel rohkem mängitakse üht peagu sama nimega popmuusikut, kes andis 2010. aastal välja debüütplaadi, mis tõusis Billboardi plaadiedetabelis esikohale ja tegi temast noorima meessooloartisti, kes seda suutnud.

21. Esimene Suurbritannia jalgrattur võidutses suuratuuril alles aastal 2012. Aga juba aastal 2018 kuulusid kõik tiitlid kolmele britile. Nimetage need kolm. Kaks õiget – 1 punkt.

22. 1941. aasta suvel käskis Hitler saata väed Narva ja Piiteri vahel asuvasse Koporje külla ning hävitada seal objekti „Elu jõgi“, selmet suunduda otse Leningradi peale. Objekt – katsetehas – tehti maatas, dokumendid põletati ja asjasse segatud inimesed lasti maha. Seal oli valmistatud peamiselt üht koostisosa sisaldavaid võlujooke, mis pidid Hitler kartuse järgi suurendama tublisti Vene sõdurite võitlusvõimet. Millest tehtud eliksiiri Hitler pelgas?

23. Sel malbe ilmega advokaadil (1869–1927) oli eraldi võttes kõige suurem mõju, et USAs hakkas kehtima 18. konstitutsiooniparandus ehk nn Volsteadi seadus. Selle seaduse rikkumise vastu soovitas ta võidelda muu hulgas seebi, aga ka märksa kangema kraami abil. Tänapäeval mäletatakse küll seda konstitutsiooniparandust, ent käilakuju on Ameerikaski suuresti ununud. Kes oli see mees ja mis oli tema elutöö?

24. Prantsuse kirjanik (1894–1961). Tema loomingust rääkides korduvad käsitlustes märksõnad „esteetiline ja stilistiline revolutsioon kirjanduses“, „pärast ... pole prantsuse kirjanduskeel enam endine“. Tema eestindaja Heli Allik on iseloomustanud teda sõnadega „kirjanduses geenius ja moraalses plaanis lurjus“ (mh oli ta avalik antisemiit). Eesti keeles ilmunud nt „Reis öö lõppu“ (2010) ja „Surm järelmaksuga“ (2019).

25. Mis on pildil? Emma-kumma nime eest saab kaks punkti.

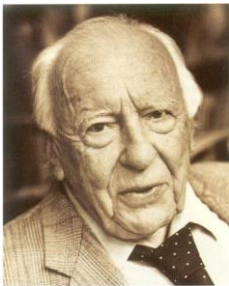

26. Mis vorm on kangelasel seljas ehk mis oli tema töökoht aastail 1932–1940?

27. 2015. aastal nimetas Tallinna linnavalitsus Kadaka tee ja Pöörise tänava ühendustee Pilvetee tänavaks. Nime allikaks oli kunagi sealkandis asunud Pilvetee talu, mis aga ei saanud oma nime

ei „pilvest“ ega „teest“, vaid *pilveteega* kõlaliselt mõneti sarnasest arhitektuurimõistest („ilusa väljavaatega ehitis“). Sama itaalia pärisnime kannab palju kohti ja hooneid, pildil on Potsdamis ja New Yorgis asuvad ehitised. Mis mõiste/nimi?

28. Kes on see filosoofilise hermeneutika suurkuju (1900–2002)? Peateos „Tõde ja meetod“ („Wahrheit und Methode“), eesti keeles on tema tekste avaldetud kogumikus „Filosoofilise hermeneutika klassikat“, „Hermeneutika universaalsus. Valik esseid ja intervjuusid“ jm.

29. Üks 20. sajandi antropoloogias kõige tuntumaid ja enim tähelepanu äratanud Lõuna-Ameerika põlisrahvaid, kelle tegi kuulsaks sajandi vastuolulisimaid antropolooge Napoleon Chagnon. Nad ei identifitseeri ennast etnilise tervikuna, vaid iseseisvate külade järgi, mis on pidevalt sõjajalal. Nende kultuuri ongi kirjeldatud äärmiselt vägivaldsena ning vägivald on nende seas peamine surma põhjus ja pooled mehed leiavad verise lõpu (mehed on ka alailma pilves). Mis rahvas?

30. Kelle muusika kõlab? Kõrtsmiku ja mõisateenija peres sündinud helilooja (1841–1904), töötas oma kodumaa konservatooriumis, hiljem oli mõnda aega ka New Yorgi konservatooriumi juhataja ja õppejõud.

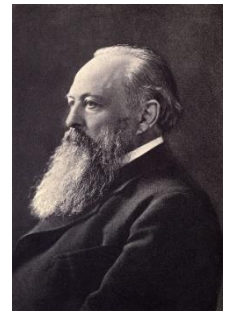
31. Mullu tegid soomlane Henri Kontinen ja austraallane John Peers Wimbledonil ajalugu, kui võitsid kolmandas ringis 4,5 tundi kestnud mängus vastaseid uue kiire lõppmängu reegli järgi. Mis seisul mängitakse nüüd otsustavas setis kiire lõppmäng?

32. Pildil on ainus basiilika tüüpi maakirik Eestis. Tuntuimad õpetajad on olnud grammatik ja piiblitõlkija Johann Gutsclaff ning hernhuutlik kirjamees Johann Christian Quandt. Mis kirik?

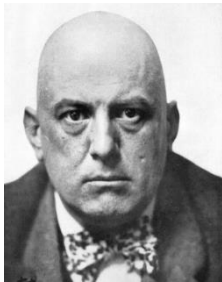
33. Seda linna kutsutakse asukohamaal tornide linnaks, aga Tallinna asemel on sõpruslinnad Ramallah, Perm, Bonn jm. Linna läbivat jõge nimetatakse muu hulgas Isiseks, ehkki mujal on see tuntud teise nime all. Elanikke 155 000. Tähtis majandusharu on turism (aastas 9 mln külastajat), ent juba 12.–13. sajandist alates on seal olnud ka arvestatav tööstus. Enim kuulsust toonud valdkonna jätame siiski mainimata. Mis linn?

34. 1834–1902 elanud ajaloolane, poliitik ja kirjamees. Encyclopædia Britannica peatoimetaja sõnul oli ta üks oma ajastu kõige õpetatuid mehi, kelle tohutud teadmised ja enesekriitilisus takistasid tal koostada terviklikke uurimusi ja tõusta suurimate ajaloolaste sekka. Ilmselt kõige rohkem kuulsust on talle aga toonud tsitaat, mis moodustab esimese poole mõtteterast „... Suurmehed on peagu alati halvad inimesed“. Nime eest kaks, esimese tsitaadipoole eest üks punkt.

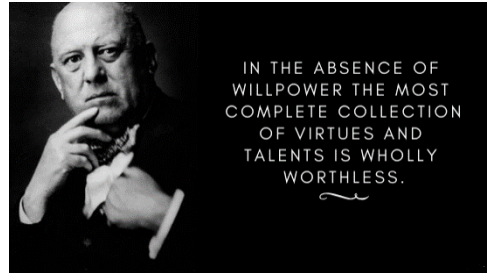

35. Tasakaalu huvides küsime, kes oli see Hiina „ajaloo isa“ – kirjutas esimese Hiina üldajaloo – ning astroloog ja luuletaja (u 145 – u 90 e.m.a)?

36. Mullu oktoobris pandi Tallinna loomaaias magama sealne ainus ... nimega Aiolos. Tegu on umbes kodukassi suuruse loomaga (*Otocolobus* ...), kes elutseb Kesk-Aasia steppides ja mägedes. Võib elada kuni 5000 m kõrgusel, talub kuni 50-kraadist külma ja 38-kraadist sooja. Mis loom?

37. Google'i andmeil ei ole vabariikliku kategooria kilbadel senimaani küsitud seda „maailma kõige pahelisemat/kurjemat inimest“, okultisti ja kabalisti, müstikut, luuletajat ja kirjastajat, alpinisti ja arvestatava osa popkultuuri suunamudijat – või siis „artisti ja autisti“ (1875–1947). Kes?

38. Teise ilmasõja lõpul pakkus Eisenhower Žukovile Coca-Colat, mis hakkas marssalile nõnda meeldima, et ta palus ameeriklastelt seda endale kingiks saata, aga ühe muudatusega. Varsti saabuski Žukovile suur partii ilma sildita pudeleid, mille valgel korgil punane viisnurk. Kuid mille poolest erines jook ise tavalisest Coke'ist?

39. Kes on pärjat näitlejanna ning vähemalt sama tunnustet režissöör ja stsenaarist?

Mehe filme: „Kuldne kinnas“, „Taeva äärel“, „Vastu sein“, „Eikusagilt“ jm. Auhindu: Berlinale Kuldkaru, Cannes'i festivali parim stsenaarium, Kuldgloobus jm.

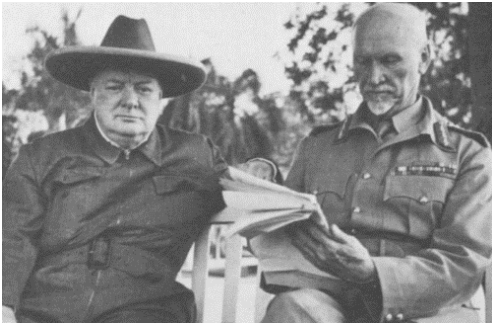
Naine sai filmi „Eikusagilt“ eest Cannes'is parima naisosatäitja auhinna, mänginud veel „Vääritudes tõbrastes“ jm.

40. Vana kooli industriaalbänd. Kirjavigu ei andesta ☺

41. Mis on sabraaž (*sabrage*)? Rekord on 66 minutis.

42. Pildil paremal on ainus mees, kes allkirjastas rahulepingu Saksamaaga mõlema ilmasõja järel. Marssal ja peaminister, üks Rahvasteliidu asutamise eestvedajaid, filosoof (holismi mõiste välmija). Kes?

43. Droonid on muutunud enam-vähem laiatarbekaubaks. Teadaolevalt kasutati mehitamata lennuvahendeid juba 1849. aastal, kuid ebasoodsa tuule tõttu ettevõtmine suuresti äpardus. Mis riik seda tegi?

44. 2017. aastal arvutas UNESCO välja, et maailma müüduimate lastekirjanike edetabelis on 2. kohal H. Chr. Andersen, 3. kohal vennad Grimmid ja 4. kohal Astrid Lindgren. Kes oli esikohal? Eesti keeles ilmunud „Härjapõlvlane Itsitaja“, „Kummaline redel“, „Nõiutud mantel“ jm.

45. Viimaste aastate soe ilm on pannud Soome jõgedes-järvedes vohama invasiivse liigi *Pectinatella magnifica* (vasakul), kellega on tema kiire leviku tõttu järjest raskem võidelda. Eestis seda liiki ei leidu, meie sama hõimkonna elukaid tuleb uurida pigem luubiga (paremal, u 1 mm pikkused). Mis loomad (hõimkond)?

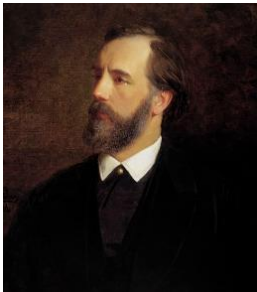
46. Milles võistlevad Ameerika Ühendriigid ja Euroopa Weber Cupile? Tiitlid on seni jagunenud täpselt pooleks, 10 : 10. Pildil mullused võitjad.

47. Mis aasta? 10054 sirvikallendri perra.

Sündis Inglise kuningas Edward VII, Auguste Renoir, Nikolai von Glehn.

Suri Friedrich Parrot, USA president Harrison, Mihhail Lermontov.

Krooniti Brasiilia keiser Pedro II, toimus Pühajärve sõda.

48. Kes annavad Sokratese vande? Vande nimetus varieerub, näiteks Soomes nimetatakse seda Comeniuse vandeks ja vandeandmist juurutatakse riigi eestvõttel, seevastu Eestis pole vist kuigi laialt kombeks, ehkki seda tasapisi tutvustatakse. Vande levinuima versiooni sõnastas 1993. aastal valdkonna reformaator Hartmut von Hentig. Vasakpoolsel pildil on selle ala üks tuntuimaid eestlasi, paremal konkursi plakat.

49. Eesti kirjanik (1923–2019), kahekordne Tuglase novelliauhinna võitja (1992, 2004). Teoseid: novellikogud „Augeiase tallid“ ja „Pimedus“ jpm.

50. 2001. aastal Portlandis asutet bänd. Pildil poseerivad kuulsa fänniga, kes on nende muusikat ka oma loomingus kasutanud.